

NACRX00591FL

Dne: 4.12.2023

Č. j.: NA- 4994-4/12-2023

Vyřizuje/tel.: Kouřimský / 974 847 326
Kruglová/ 974 847 322

Vaše č. j.:

ZPRÁVA ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

MÍSTO:	Osvětim, Polsko
ÚČEL CESTY:	Získání doplňujících informací pro tvořenou databázi osob přeživších holocaust v rámci projektu EHRI
ÚČASTNÍCI CESTY:	Mgr. Jan Kouřimský, Mgr. Naděžda Kruglová
ZPRÁVU PODÁVÁ:	Mgr. Jan Kouřimský, Mgr. Naděžda Kruglová
NAVŠTÍVENÉ INSTITUCE:	Archiwum Państwowe Muzeum Auschwitz - Birkenau w Oświęcimiu/ The Archives of the Auschwitz-Birkenau State Museum in Oświęcim
TRVÁNÍ CESTY:	13. - 16. 11. 2023
DATUM VYHOTOVENÍ:	4. 12. 2023

SCHVALUJE: **PhDr. Ing. Milan Vojáček, Ph.D.**, ředitel Národního archivu
podepsáno elektronicky

TEXT ZPRÁVY ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

ČÁST VŠEOBECNÁ:

Cesta byla zahájena dne 13. listopadu 2023 vlakem EC 113, odjezd Praha hl. n. 6:15, příjezd Krakow Główny 13:13 (zpoždění 14:25).

Návrat proběhl odděleně:

Jan Kouřimský - 16. listopadu 2023 vlakem R 212, odjezd Krakow Główny 14:54, příjezd Praha hl. n. 21:45 (na čas)

Naděžda Kruglová - přerušila pracovní cestu 16. listopadu a znovu ji nastoupila 21. listopadu 2023 vlakem R 212, odjezd Krakow Główny 14:54, příjezd Praha hl. n. 21:45 (zpoždění 23:00)

Během cesty se nevyskytly žádné obtíže. Ubytování v Krakově bylo vyhovující. Následné přímé vlakové a autobusové spojení mezi Krakovem a Osvětimí bylo rovněž bez problémů, což umožňovalo plně využít čas pro bádání během návštěvních hodin v archivu.

ČÁST ODBORNÁ:

Hlavním záměrem naší pracovní cesty bylo získat doplňující informace o osobách židovského původu, které pobývaly koncem války v KT Auschwitz-Birkenau. Získaná data o dotyčných osobách by měla doplnit naši evidenci pražských obyvatel židovského vyznání, kteří byli během války odesláni transporty z Prahy do Terezína, případně rovnou do koncentračních táborů na východě. V daném případě je tedy hlavním cílem vytvořit databázi přeživších osob židovského vyznání, kteří šli pražskými transporty do koncentračních táborů, přečkali válečné útrapy, navrátili se zpět do Československa a dále zde žili, případně se vystěhovali do ciziny. S ohledem na uvedené byla takto organizována i naše pracovní cesta do archivu bývalého koncentračního tábora Auschwitz-Birkenau.

Archiv, který je součástí Státního muzea v Osvětimi, má otvírací dobu pro badatelské návštěvy od pondělí do pátku, v čase od 8:00 do 14:00. Naše badatelská návštěva proběhla ve dnech 14. a 15. 11., ve zmíněném čase využitím naplno. Do problematiky archivu a archivních fondů nás uvedli kolegové Wojciech Płosa, Ph.D. (ředitel archivu) a Szymon Kowalski. Rozsah fondů archivu je poměrně malý, cca 250 bm archivních dokumentů. Přičemž platí, že původních dokumentů vzniklých z činnosti nacistické správy v táboře je pouze kolem 5%. Obecně v KT Auschwitz-Birkenau docházelo k masivnímu ničení písemných materiálů již od léta roku 1944, aby bylo zahazeno co nejvíce stop a důkazů o činnosti nacistických správců. Archivní fondy jsou rozděleny do pěti hlavních skupin: 1) původní dokumenty vzniklé z činnosti nacistů; 2) kopie válečných dokumentů z ostatních táborů a míst, které měly vazby na Osvětim a po válce byly předány do archivu; 3) poválečné vzpomínkové dokumenty (především svědectví přeživších vězňů a dalších svědků událostí v Osvětimi a Březince); 4) fotografické dokumenty (cca 39 000 dochovaných snímků vězňů, fotografie Osvětimi vhodné pro německou propagandu, naopak se nedochovaly pro část tábora Březinka); 5) audio-video kolekce (vzpomínky, filmy, dokumentární pořady, válka).

Během našeho pobytu jsme prostudovali velké množství vzpomínkových dokumentů, které měly vazbu na vězněné z Čech a Moravy. Viděli jsme několik seznamů vězňů, kteří putovali mezi Osvětimí a Buchenwaldem. Nejvíce přínosný byl archivní dokument sovětské poválečné táborové správy, která za daných možností a vlastních schopností vytvořila kompletní soupis všech osob, kteří se vyskytovali v táboře během a po osvobození Rudou armádou. V daném seznamu osob je zaznamenáno i několik desítek Čechů, kteří se dočkali v táboře osvobození. Údaje z tohoto seznamu budou přímo zahrnuty do naší vznikající databáze, jelikož se nám podařilo zjistit cca 50 osob, které nejsou buď vůbec, nebo jen částečně podchyceny v českých veřejných databázích. V neposlední řadě je nutno se zmínit (a především moc poděkovat našim polským kolegům za možnost osobního přístupu) o existenci jedinečné a základní kartotéky vězňů tábora. Daná poválečná kartotéka shromažďuje veškeré údaje k vězňům, které se dochovaly

v táborových písemných dokumentech (nejčastěji jednotlivé transportní seznamy, či soupisy pracovních komand, barákových skupin). Každý výskyt jména v jakémkoliv seznamu následně tvoří samostatnou signaturu. Kartotéka má dvě části: jmennou a číselnou. Obecně platí, že ke každému vězni lze dohledat více karet s jednotlivými signaturami, ne každý vězeň má jasnou identifikaci skrze datum a místo narození. Je nutno brát velký zřetel na přesnost abecedního řazení jmen a nepodléhat například vlivům české abecedy a známým stereotypům z pobytové evidence pražského policejního ředitelství. Z kartotéky bylo získáno několik stovek fotografických záznamů karet odkazujících na vězněné Čechy, které budou následně rozřizeny a použity v konkrétních případech žádostí o budoucí předložení dokumentů ke studiu nutných k doplnění naší databáze.

Během našeho badatelského pobytu v Osvětimi došlo rovněž ke dvěma setkáním s kolegy ze sbírkového oddělení muzea (oddělení je rovněž součástí historických budov tábora), kdy bylo vysloveno velké poděkování za naši pomoc na projektu kolegyň Hanny Kubik a Agnieszky Sziradské, který mapuje osud zhruba tří stovek Čechů vězněných v táboře, k nimž se dochovaly pouze kufry nesoucí jejich jména a adresy. Výše zmíněné kolegyně v této záležitosti již dvakrát pracovně navštívily Národní archiv. Návštěva vědeckého pracoviště sbírkového oddělení a prohlídka dochovaných sbírek byla rovněž zajímavá a podnětná v tom, že i téměř osmdesát let po válce lze stále na dochovaných předmětech vězňů dohledávat stopy a indicie vedoucí ke zjištění osudů jejich majitelů a zároveň obětí holocaustu.

Za zmínku také stojí inspirující návštěvy dvou krakovských muzeí, které proběhly 13. a 16. listopadu: Galicia Jewish Museum a Oskar Schindler's Enamel Factory. Galicia Jewish Museum, které se nachází v židovské čtvrti města Krakov, jako jeden z důvodů své existence uvádí uctění památky obětí holocaustu. Během několikahodinové návštěvy jsme měli možnost nahlédnout do třech muzejních expozic: *Traces of Memory* (zde jako výsledek mnohaletého projektu byly představeny fotografie reflektující židovskou minulost v Polsku), *10 Polish cities—10 Jewish Stories* (táto výstava vznikla na základě osobních příběhů 10 polských Židů, na pozadí každého z příběhů lze sledovat historii 10 polských měst) a *Kroki. Orthodox Jews in Kraków* (dlouhodobý fotografický projekt dokumentující život ortodoxních Židů v Krakově). Výstava v muzeu Oskar Schindler's Enamel Factory vypráví příběh o Krakově v období nacistické okupace, o polských a židovských obyvatelích města a v neposlední řadě o samotném Oskaru Schindlerovi.

Pracovní cestu hodnotíme jako přínosnou pro náš výzkum transportovaného pražského židovského obyvatelstva prováděný v rámci projektu EHRI. Předpokládáme, že po zpracování získaných údajů a signatur budeme ještě jednou opětovně kontaktovat naše polské kolegy s prosbou o další spolupráci. Cestu rovněž hodnotíme velice pozitivně z pohledu profesionálního přístupu a osobní lidskosti všech kolegů působících ve výše zmiňovaných odděleních Muzea Auschwitz-Birkenau.